

Praktijknabije LOB met beleid

Het ontwikkelen van een LOB-beleidsplan

SLO • nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling

Praktijknabije LOB met beleid

Het ontwikkelen van een LOB-beleidsplan

December 2009

slo

nationaal
expertisecentrum
leerplan-
ontwikkeling

Verantwoording

© 2009 Stichting leerplanontwikkeling (SLO), Enschede

Alle rechten voorbehouden. Mits de bron wordt vermeld is het toegestaan om zonder voorafgaande toestemming van de uitgever deze uitgave geheel of gedeeltelijk te kopiëren dan wel op andere wijze te verveelvoudigen.

Auteur:

Viola van Lanschot Hubrecht

Redactie:

Nynke Jansma

Met dank aan:

André de Wit, O.R.S. Lek en Linge

Informatie:

SLO

Secretariaat vmbo-mbo

Postbus 2041, 7500 CA Enschede

Telefoon (053) 4840 663

Internet: www.slo.nl

E-mail: vmbo-mbo@slo.nl

AN: 5.5143.281

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	Beginsituatie eigen school	7
3.	Beleidsplan LOB	9
	Bronnen	15
	Werkblad LOB-beleidsplan	17
	LOB Projectplan	21
	Begroting	25

1. Inleiding

Er is momenteel een grote belangstelling voor Loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) in het vmbo. Op veel scholen wordt er nagedacht over de inhoud en de organisatie van LOB. Daarbij kan een LOB-beleidsplan bijdragen aan een systematische implementatie op schoolniveau. Voor managers, decanen en mentoren die behoefte hebben aan ondersteuning bij het opstellen van een dergelijk beleidsplan heeft SLO een handreiking ontwikkeld. Deze handreiking is een hulpmiddel om in teamverband op gestructureerde wijze na te denken over LOB. Het advies daarbij is een werkgroep te formeren bestaande uit een persoon uit het management, een decaan en één of meerdere docenten/mentoren die betrokken worden bij de uitvoering van LOB. Verschillende werk- en denksessies zijn nodig om het beleid vorm te geven. Op basis van het beleidsplan kunnen de plannen concreet uitgewerkt worden.

De handreiking bestaat uit twee delen. In het eerste deel maakt u een inventarisatie van de beginsituatie van de school. In het tweede deel maakt u beleid. Hiervoor zijn meerdere werksessies nodig. Er dienen keuzes gemaakt te worden ten aanzien van visie. De doelstellingen worden geformuleerd en er wordt een plan gemaakt om de doelen te realiseren en de kwaliteit van de uitgevoerde LOB te borgen. U wordt begeleid door een aantal vragen waar u uitspraken over moet doen. Daarbij kunt u gebruik maken van achtergrondinformatie in de vorm van korte teksten waarin de huidige visie op LOB geschetst wordt. Tevens zijn er daar waar relevant verwijzingen naar bronnen opgenomen. Door met elkaar in de verschillende werksessies de vragen te bespreken, de meningen te delen, keuzes te maken en deze vast te leggen wordt de koers voor LOB op hoofdlijnen bepaald en worden de contouren voor LOB zichtbaar.

Als het denkproces niet zo lineair verloopt als de handreiking voorstelt, gebruik dan de vragen ter inspiratie. Overigens zijn de vragen ook aan het eind van het LOB-ontwerptraject te gebruiken als checklist, om te controleren of de meeste punten aan de orde zijn geweest.

Bij deze handreiking is tevens een werkblad gemaakt waarop de gemaakte keuzes direct vastgelegd kunnen worden. Het werkblad is als bijlage toegevoegd. Ook wordt er in de bijlage een format aangeboden voor het schrijven van projectplannen. Hierin kunnen de te realiseren doelen worden vastgelegd en verder worden uitgewerkt in een plan van aanpak.

2. Beginsituatie eigen school

Voordat het feitelijke beleidsplan gemaakt kan worden is het raadzaam de huidige situatie, als ijkpunt, in kaart te brengen. De te ontwikkelen visie op LOB moet in lijn liggen met de huidige visie op onderwijs en het te ontwikkelen LOB-beleid dient te passen bij de onderwijskundige uitgangspunten van de school. Daarom worden deze eerst kort beschreven. Daarna vindt een inventarisatie plaats van de huidige situatie ten aanzien van LOB.

Algemene gegevens

Bijvoorbeeld:

- Naam school.
- Voor welke leerweg ontwikkelen we beleid?
- Voor welk(e) leerja(a)r(en) maken we de plannen?
- Wie ontwikkelen het LOB-beleid?
- Datum/versie.

Visie op onderwijs

- Wat is de huidige visie van de school op onderwijs?

Onderwijskundige uitgangspunten

- Wat zijn de huidige onderwijskundige uitgangspunten?

De huidige situatie ten aanzien van LOB

- Welke LOB-activiteiten vinden er in de onderbouw plaats?
- Welke LOB-activiteiten vinden er in de bovenbouw plaats?
- Wie begeleiden het LOB- traject?
- Welke materialen (bijvoorbeeld methode) testen en middelen worden er gebruikt?
- Wat moet zeker behouden blijven?
- Wat moet er zeker uit?

3. Beleidsplan LOB

In dit deel ontwikkelt u beleid ten aanzien van LOB. Er dienen keuzes gemaakt te worden ten aanzien van visie. Voor een aantal items die van belang zijn voor een praktijknabije LOB worden de doelstellingen geformuleerd en er wordt een plan gemaakt om de doelen te realiseren. Tot slot dient u uitspraken te doen om de kwaliteit van de uitgevoerde LOB te borgen.

U wordt hierin begeleid door een aantal vragen waar u uitspraken over moet doen. Daarbij kunt u gebruik maken van de korte achtergrondinformatie over de huidige visie op LOB. Deze teksten staan in kaders om ze te onderscheiden van de overige teksten. Tevens zijn daar waar relevant, ter inspiratie, verwijzingen naar bronnen opgenomen. Alle vragen dienen toekomstgericht besproken te worden.

A. Visie op LOB

Een breed gedragen aanpak van LOB vraagt om een gezamenlijke visie waar alle betrokkenen dezelfde beelden bij hebben. Visie als kloppend hart van het te ontwikkelen beleid, geeft richting aan het te ontwikkelen programma en geeft het onderwijs identiteit.

Achtergrondinformatie

De huidige visie op LOB

Tot enkele generaties geleden traden veel jongeren, als het ging om beroep en levensloop, bijna vanzelfsprekend in de voetsporen van hun vaders en moeders. De individualisering van de afgelopen decennia heeft ervoor gezorgd dat de keuzemogelijkheden met betrekking tot studie en werk enorm zijn toegenomen. Daarnaast is de verhouding tussen werk en privé veranderd. De keuzen die ouders, vrienden of kennissen maken, zijn voor de kinderen niet meer richtinggevend voor de inrichting van de levensloop. Zij worden steeds meer gedwongen zélf keuzes te maken.

Tegelijkertijd dwingen veranderingen in de internationale economische verhoudingen steeds meer tot het maken van keuzes. De overgang van een overwegend industriële naar een diensten- en kenniseconomie draagt ertoe bij dat steeds minder werknemers de zekerheid van een vaste baan voor het leven kan worden geboden. Steeds meer werknemers krijgen daardoor te maken met een loopbaan waarin zij tijdens hun werkzame leven enkele keren van bedrijf, branche, functie of beroep wisselen. Zij zullen daarbij de juiste keuzes moeten kunnen maken.¹

Terwijl enerzijds van jongeren wordt gevraagd dat zij zelf keuzes kunnen maken ten aanzien van hun arbeids- en levensloopbaan, wordt de wereld van arbeid en beroep anderzijds steeds onoverzichtelijker.

¹ De beschrijving van deze ontwikkelingen is ontleend aan Kuijpers, M., Meijers, F. & Bakker, J. (september 2006). *Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen in het (v)mbo: hoe werkt het?*

Bronnen:

- Adviesgroep vmbo (2008). Ambitiebox, thema loopbaanoriëntatie en begeleiding <http://www.ambitiebox.nl/>
- www.slo.nl/lob:
  - leerroutes voor LOB;
  - overzicht LOB varianten voor het vmbo.
- Vollenhoven, M. (2008). *Lobby voor LOB*. CPS, Amersfoort en Adviesgroep vmbo, Den Haag.

Elementen waarover in een visie uitspraken gedaan kunnen worden:

1. Waarvoor staan we? Wat willen we uitstralen?
2. Waar willen we een bijdrage aan leveren?
3. Wat is onze uitdaging? Wat zijn onze ambities ten aanzien van LOB?
4. Waar zijn we goed in, aangaande LOB?

B. Doelstellingen

Waar wilt u voor wat betreft LOB naar toewerken? Hoe ziet het eindplaatje eruit? In deze stap gaat u, in het verlengde van uw visie op LOB, uitspraken doen over een aantal aspecten die kenmerkend zijn voor praktijknabije LOB. Deze doelstellingen moeten passen bij de visie op onderwijs, de onderwijskundige uitgangspunten en de visie op LOB. Zo staan we onder andere stil bij de kenmerken van LOB, de programmering en de lestijd, de begeleiding en de samenwerking. De contouren van LOB worden zichtbaar.

B1. Kenmerken

Bij het formuleren van de visie heeft u al richting gegeven aan de vormgeving van LOB. Nu vragen we u concreter te worden en te benoemen wat de kenmerken van LOB bij u op school worden.

Kenmerken praktijknabije LOB

- De leervraag van de leerling staat centraal.
- Leerlingen ontwikkelen beroepsbeelden door veelvuldig in de beroepspraktijk te komen.
- Lesactiviteiten in de beroepspraktijk zijn contextrijk en bieden leerlingen een grenservaring.
- Leerlingen ontwikkelen opleidingsbeelden door op structurele wijze kennis te maken met opleidingen in het mbo.
- Lesactiviteiten in het mbo geven leerlingen een beeld van de opleidingen en de werkwijze op het mbo.
- Leerlingen reflecteren op hun ervaringen.
- Persoonlijke dialoog tussen leerling en (loopbaan)coach.
- Reflectie op ervaringen.
- LOB krijgt een structurele plek in het rooster.

1. Welke kenmerken vinden we belangrijk aan praktijknabije LOB bij ons op school?

B2. Programmering

De programmering dient in lijn te zijn met de eerder geformuleerde visie op LOB; LOB vraagt om een integrale aanpak.

Achtergrondinformatie

De uitdaging waar we volgens de Adviesgroep vmbo voor staan luidt: 'Hoe krijgen we loopbaanoriëntatie en -begeleiding (LOB) uit de periferie van het vmbo en wordt de leerloopbaan van de leerling uitgangspunt voor alle betrokkenen in de keten?'

'.. De huidige praktijk van LOB is zeer kwetsbaar. Eigenlijk zit het in de periferie van het vmbo, terwijl het -geredeneerd vanuit de brugfunctie van vmbo- een plek zou moeten hebben in het hart van het onderwijs. De vormgeving van LOB is te vrijblijvend en te weinig gericht op de totale keten vmbo - vervolgonderwijs - arbeidsmarkt.'

Bronnen:

- Adviesgroep vmbo (2008). Vensters op de toekomst van het vmbo. Den Haag
- www.slo.nl/lob:
  - overzicht LOB varianten voor het vmbo;
  - scenario's voor invoering van praktijknabije LOB in de bovenbouw van het vmbo.

1. Welke keuze maken we ten aanzien van de programmering voor LOB:
  - a. niet geïntegreerd in curriculum (incidentele activiteiten);
  - b. gedeeltelijk geïntegreerd in curriculum (projectmatig);
  - c. volledig geïntegreerd in curriculum (LOB als 'apart vak'; LOB geïntegreerd in de beroepsgerichte programma's; een samenhangend programma voor LOB ontstaan vanuit ieder van de sectorverplichte vakken, aangevuld met inhouden van overige vakken; anders....).
2. Wat betekent onze keuze voor de programmering voor de lestijd? Verandert er iets in de lestabel?

B3. Begeleiding

Uit onderzoek naar Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen (Kuijpers, Meijers & Bakker, 2006) blijkt dat een goede begeleiding het keuzeproces van de leerling sterk ondersteunt. Hoe krijgt de begeleiding van leerlingen bij u op school vorm, passend bij de door u geformuleerde visie en passend bij de kenmerken die u benoemd heeft?

Achtergrondinformatie

In het onderwijsprogramma zullen vaste momenten ingeroosterd moeten worden om de begeleiding structureel uit te kunnen voeren. Het is raadzaam reflectiegesprekken die in kleinere groepen of individueel plaatsvinden, niet tijdens lesactiviteiten te arrangeren; de (loopbaan)coach heeft zijn volledige aandacht en interesse nodig voor de dialoog. Uiteraard zijn er een aantal variabelen rondom de intensiteit van de coaching, afhankelijk van het doel van de begeleiding. Een aantal begeleidingsaspecten kan ook heel goed klassikaal aangepakt worden waarbij leerlingen van elkaar leren.

Bronnen:

- Beekers, P. (2006). Kiezen is een kunst. CPS Amersfoort
- www.slo.nl/lob:
  - praktijknabije LOB in de theoretische leerweg (hoofdstuk 6);
  - reflecteren op maat.

1. Wat is onze visie ten aanzien van de begeleiding?
2. Hoe belangrijk vinden we reflectiegesprekken?
3. Hoe staan we tegenover het voeren van de dialoog?
4. Wat betekenen onze keuzes voor de organisatie van de begeleiding?

B4. Samenwerking

Hoe organiseert u de samenwerking en met *wie* werkt u samen? In deze stap worden de *samenwerkingspartners* in beeld gebracht waarmee u een structurele samenwerking wilt realiseren. Eén van de succesfactoren om de samenwerking te realiseren is gebruik te maken van vaste contactpersonen en warme contacten. Een andere succesfactor is gezamenlijk materiaal ontwikkelen.

Achtergrondinformatie

Leerlingen ontwikkelen beroeps- en opleidingsbeelden wanneer ze veelvuldig en structureel in de beroeps- en opleidingspraktijk gebracht worden. Hiervoor zijn niet alleen de contacten met het bedrijfsleven en de instellingen van belang, maar ook de contacten met de mbo-instellingen.

Bronnen:

- www.slo.nl/lob:
  - leerroutes voor LOB.

1. Hoe organiseren we de samenwerking met het bedrijfsleven en de instellingen? (wie, wat, waar, hoe en waarom).
2. Hoe organiseren we de samenwerking met de nabijgelegen ROC's? (wie, wat, waar, hoe en waarom).

3. Welke materialen en middelen gebruiken we om de samenwerking te realiseren?
Bijvoorbeeld: communicatie, vergaderingen, voorlichtingsdagen voor samenwerkingspartners over LOB in het vmbo, et cetera.
4. Welke alternatieven gebruiken we als samenwerking met bedrijfsleven en ROC geen optie is?

C. Realisatie

Voorwaarden

Om LOB te realiseren moet aan een aantal voorwaarden voldaan zijn. Hierbij is het opstellen van een projectplan een noodzakelijke voorwaarde. Het schrijven van een projectplan helpt u na te denken over de te realiseren doelen, de facilitering van de betrokkenen, het budget en overige niet te onderschatten zaken zoals het vergroten van draagvlak en het voeren van communicatie. Voordat (deel)projectplan(nen) geschreven kunnen worden moet u het eens zijn over de projectaanpak

C1. Projectaanpak LOB

Hoe pakken we het project aan?

Bijvoorbeeld:

- Wordt er een projectgroep LOB samengesteld om het programma verder te ontwikkelen?
- Wie zitten er in de projectgroep en waarom?
  - welke competenties zijn nodig?
- Wat zijn de rollen en taken van de betrokken personen in de projectgroep?
- Wie heeft de projectcoördinatie?
- Wat is de rol van het management?
  - bijvoorbeeld: uitnodigen voor vergaderingen, sparren over ontwikkelingen, tussentijds informeren en raadplegen, meebeslissen.
- Hoe vindt besluitvorming plaats?
- Wanneer zijn de vaste vergadermomenten?

C2. Projectplan

Als bijlage is een format voor het schrijven van een projectplan toegevoegd. Hiermee kunt u de verschillende deelprojecten verder uitwerken.

1. Wie is/zijn verantwoordelijk voor het schrijven van het projectplan/de deelprojectplannen?

C3. Deskundigheidsbevordering

Zowel het ontwikkelen van LOB als het uitvoering geven aan LOB vraagt om specifieke kennis en vaardigheden bij ontwikkelaars en toekomstige (loopbaan)coaches. Hoe gaat u de deskundigheid van de betrokkenen vergroten?

1. Welke deskundigheidsbevordering, kennis en vaardigheden, hebben de ontwikkelaars nodig?
2. Welke deskundigheidsbevordering hebben de begeleiders nodig?
Te denken valt aan trainingen over reflecteren en begeleiden, aan kennis over ontwikkelingen in de arbeidsmarkt, aan kennis over opleidingen en de werkwijze op het mbo.

D. Evaluatie en onderzoek

Evaluaties dienen ertoe om de kwaliteit van (een deel van) het onderwijs te meten en/of te verbeteren. Dikwijls zijn dit formatieve evaluaties. Een formatieve evaluatie is een systematisch uitgevoerde activiteit die geïntegreerd kan worden in het ontwikkelproces.

Achtergrondinformatie

Onderzoeksactiviteiten kunnen bijvoorbeeld op de volgende manieren uitgevoerd worden: het nalopen van een checklist, leerlingen en ouders interviewen, observaties plegen, vragenlijsten afnemen, toets of leerverslagen laten maken, een logboek bijhouden.

1. Waarom evalueren we, wat willen we weten?
2. Wie evalueren de onderwijsopbrengsten?
3. Waar evalueren we: welke klassen nemen we als doel?
4. Met wie evalueren we?
5. Op welk moment evalueren we: tussentijds en/of aan het eind van het jaar?
6. Hoe evalueren we, welke onderzoeksactiviteiten gebruiken we?

Bronnen

Adviesgroep vmbo (2008). *Vensters op de toekomst van het vmbo*. Den Haag.

Adviesgroep vmbo (2008). *Ambitiebox, thema loopbaanoriëntatie en begeleiding*. Den Haag.

Beekers, P. (2006). *Kiezen is een kunst*. CPS, Amersfoort.

Fernandes, E. & Lanschot Hubrecht, V. van (2008c). *Reflecteren op maat*. SLO, Enschede.

Kuijpers, M., Meijers, F. & Bakker, J. (September 2006). *Krachtige loopbaangerichte leeromgevingen in het (v)mbo: hoe werkt het?* Driebergen: HPBO.

Lanschot Hubrecht, V. van, Sniekers, J., & Hilten, J. van (2008a). *Praktijknabije LOB in de theoretische leerweg*. SLO, Enschede.

Lanschot Hubrecht, V. van & Sniekers, J. (2008b). *Leerroutes voor LOB*. SLO, Enschede.

Lanschot Hubrecht, V. van & Sniekers, J. (2008b). *Scenario's voor invoering van praktijknabije LOB in de bovenbouw van het vmbo*. SLO, Enschede.

Lanschot Hubrecht, V. van (2009). *Overzicht LOB varianten voor het vmbo*. SLO, Enschede.

Vollenhoven, M. (2008). *Lobby voor LOB*. CPS, Amersfoort en Adviesgroep vmbo, Den Haag.

Werkblad LOB-beleidsplan

1 Beginsituatie eigen school

Algemene gegevens

Visie op onderwijs

Onderwijskundige uitgangspunten

Huidige situatie rond LOB

Wel behouden

Niet behouden

2. Beleidsplan LOB

A.
Visie op LOB

B.
Doelstellingen

Kenmerken

Programmering

Begeleiding

Samenwerking

C.
Realisatie

Projectaanpak

Projectplan
Deskundigheidsbevordering
Wie, wat, waarom, waar, wanneer en hoe

**D.
Evaluatie en
onderzoek**

LOB Projectplan

Naam school:	
Projectleider:	
Doelgroep (Schooltype, of onderbouw/bovenbouw):	
Start en opleverdatum:	
Deelproject:	<i>Geef de titel aan van het deelproject. Mogelijke deelprojecten: leerplan, lesactiviteiten, samenwerking, begeleiding, evaluatie en onderzoek etc.</i>
Doel:	<i>Omschrijf wat de opbrengst is van dit subproject</i>
Resultaat:	

Nr.	Activiteiten (Omschrijving activiteit en output Denk ook aan bronnenonderzoek; wat is er al op dit terrein?)	Uitvoerder	Uren	Gereed op
1				
2				
3				
4				
5				

Nr.	Activiteiten (Omschrijving activiteit en output Denk ook aan bronnenonderzoek; wat is er al op dit terrein?)	Uitvoerder	Uren	Gereed op
6	Evaluatie			
7	Projectcoördinatie In de regel 10 % van de totale projecttijd. Denk onder andere aan voorbereidingstijd voor vergaderingen, overleg met directie, overleg met andere geledingen (mbo, bedrijfsleven)			
8	Projectoverleg Vast onderdeel om vorderingen te bespreken en kennis te delen			
9	Draagvlak Denk aan informeren collega's leerlingen en ouders, mbo en bedrijfsleven.			
10	Communicatie en PR			

Begroting

		Overige kosten	
<i>Naam medewerker</i>	<i>Aantal uren</i>		
		Externe ondersteuning	€
		Vergader/reis/verblijf kosten	€
		Literatuur	€
		Scholing	€
		Overige kosten	€
			€
			€
Onvoorzien			€
Totaal aantal uren		Totale activiteitenkosten	€
			€

SLO is het nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling. Al meer dan 30 jaar geven wij inhoud aan leren en innovatie in de driehoek beleid, wetenschap en onderwijspraktijk. De kern van onze expertise betreft het ontwikkelen van doelen en inhouden van leren, voor vele niveaus, van landelijk beleid tot het klaslokaal.

We doen dat in interactie met vele uiteenlopende partners uit kringen van beleid, schoolbesturen en -leiders, leraren, onderzoekers en vertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties (ouders, bedrijfsleven, e.d.).

Zo zijn wij in staat leerplankaders te ontwerpen, die van voorbeelden te voorzien en te beproeven in de schoolpraktijk. Met onze producten en adviezen ondersteunen we zowel beleidsmakers als scholen en leraren bij het maken van inhoudelijke leerplankeuzes en het uitwerken daarvan in aansprekend en succesvol onderwijs.

SLO

Piet Heinstraat 12
7511 JE Enschede

Postbus 2041
7500 CA Enschede

T 053 484 08 40

F 053 430 76 92

E info@slo.nl

www.slo.nl

slo